

И.Б. Шмигирилова* , **А.С. Рванова** ,
А.А. Таджигитов , **О.Л. Копнова**

М. Қозыбаев атындағы Солтүстік Қазақстан университеті, Қазақстан, Петропавл қ.

*e-mail: irinankzu@mail.ru

БАҒАЛАУ САУАТТЫЛЫҒЫ ҚАЗАҚСТАНДЫҚ МЕКТЕПТЕРДЕ БАҒАЛАУ ЖҮЙЕСІН РЕФОРМАЛАУ ЖАҒДАЙЫНДА ПЕДАГОГТІҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІНІҢ КОМПОНЕНТІ РЕТІНДЕ

Қазіргі әлемнің шындықтары әртүрлі елдердің білім беру жүйелерін реформалау қажеттілігіне әкелді. Бағалау оқытудың тиімділігін анықтайтын негізгі компоненттердің бірі ретінде танылды. Акценттерді «оқытуды бағалаудан» «оқыту үшін бағалауға» ауыстыру жағдайында практикамен айналысатын мұғалімдердің де, студент – болашақ педагогтердің де бағалау сауаттылығын дамыту проблемасы ерекше өзекті болып отыр.

Аталған зерттеудің бағыттары: білімдік бағалау бойынша халықаралық дереккөздерді талдау негізінде педагогтің бағалау сауаттылығын анықтаудың әр түрлі тәсілдерін анықтау; білім беру практикасындағы қалыптастырушы бағалау позициясын нығайту процесінде мұғалімнің бағалау қызметіне қойылатын талаптардың динамикасын бақылау және теориялық алғышарттарға сүйене отырып, қазақстандық білім беруде осы проблеманың маңыздылығын және оны шешудің ықтимал жолдарын анықтау мақсатында эмпирикалық зерттеуді ұйымдастыру және жүргізу.

Теориялық зерттеу білім берудегі бағалау мәселесі бойынша шетелдік және отандық дереккөздер мен нормативтік құжаттарды салыстырмалы-аспектілік талдауды қолдана отырып жүргізілді және эмпирикалық зерттеудің негізін құрайтын практик мұғалімдердің сауалнамасының мазмұнын анықтауға мүмкіндік берді.

Сауалнама нәтижелерін талдау және жүйелеу жоғары оқу орындарының студенттері үшін ұйымдастырылған мұғалімдердің біліктілігін арттыру курстары мен критериалды бағалау курстары мұғалімнің бағалау сауаттылығының білім компонентін қамтамасыз ететінін көрсетті, бірақ практикалық компонентті қалыптастыру және жетілдіру мәселесі қалады. Бұл мәселені шешу тек теориялық дайындықты ғана емес, сонымен қатар мұғалімнің іс-әрекетімен бірге жүретін пәндік ерекшеліктер мен басқа да контекстерді ескере отырып, өзіндік бағалау қызметін дербес жобалауды қамтитын мұғалімдердің кәсіби дамуының әртүрлі тәжірибелері арқылы мүмкін болады. Педагогтің бағалау сауаттылығын қалыптастыруда ЖОО-да оқу кезінде болашақ мұғалімдерді даярлаудың да маңызы ерекше, ол таңдалған пән саласында терең білімді қалыптастыру арқылы кешенді тәсіл негізінде іске асырылуы, әдістемелік бағыттағы курстар мен педагогикалық практикалар шеңберінде әртүрлі бағалау практикаларына қатысуы, практикадағы мұғалімдермен өзара іс-қимылы тиіс.

Зерттеудің ғылыми және педагогикалық маңыздылығы мұғалімнің көп компонентті жүйелік сипаттамасы ретінде бағалау сауаттылығын қарастыру негізінде мұғалімнің бағалау сауаттылығының авторлық анықтамасы тұжырымдалады, сонымен қатар оның қалыптасуы мен дамуының негізгі бағыттары анықталады.

Түйін сөздер: білім беруді бағалау, педагогтердің бағалау сауаттылығы, қалыптастырушы бағалау, жиынтық бағалау.

I.B. Shmigirilova*, A.S. Rvanova, A.A. Tadzhitov, O.L. Kopnova

M. Kozybaev North Kazakstan University, Kazakstan, Petropavlovsk,

*e-mail: irinankzu@mail.ru

Assessment literacy as a component of the professional competence of a teacher in the conditions of reforming the evaluation system in Kazakhstani schools

The realities of modern world have led to reform of educational systems in different countries. Assessment is recognized as main component in determining effectiveness of training. In context of a shift in emphasis from «assessment of learning» to «assessment for learning», problem of developing assessment literacy of practicing teachers and students - future teachers becomes urgent.

Directions of research: based on analysis of literature on educational assessment, identify approaches to determining teacher's assessment literacy; to highlight requirements for assessment activity of a teacher and, based on theoretical premises, organize and conduct an empirical study in order to identify significance of this problem in Kazakhstan education and possible ways to solve it.

The theoretical research was carried out using a comparative analysis of scientific sources and regulatory documents on problem of educational assessment and a survey of practicing teachers, which formed basis of empirical research.

Analysis and systematization of survey results showed that advanced training courses for teachers and courses on criteria-based assessment for university students provide a knowledge component of teacher's assessment literacy, but problem of improving practical component remains. The solution to this problem is possible through various practices of professional development of teachers, involving theoretical training and independent design of their own assessment activities, taking into account the subject specifics of discipline. Of particular importance in formation of teacher's assessment literacy is training of future teachers during their studies at university, which should be implemented through formation of deep knowledge in chosen subject area, participation in assessment practices within framework of methodological disciplines and pedagogical practices, interaction with practicing teachers.

The scientific and pedagogical significance of study lies in obtaining author's definition of teacher's assessment literacy, as well as establishing main directions of its formation and development.

Key words: educational assessment, assessment literacy of teachers, formative assessment, summative assessment.

И.Б. Шмигирилова*, А.С. Рванова, А.А. Таджигитов, О.Л. Копнова
Северо-Казахстанский университет им. М. Козыбаева, Казахстан, г. Петропавловск,
*e-mail: irinankzu@mail.ru

Оценочная грамотность как компонент профессиональной компетентности педагога в условиях реформирования системы оценивания в казахстанских школах

Реалии современного мира привели к необходимости реформирования в образовательных системах разных стран. Оценка была признана в качестве одного из основных компонентов, определяющих эффективность обучения. В условиях смещения акцентов с «оценки обучения» на «оценку для обучения» особо актуальной становится проблема развития оценочной грамотности как практикующих учителей, так и студентов – будущих педагогов.

Направления исследования: на основе анализа международных источников по образовательному оцениванию выявить подходы к определению оценочной грамотности педагога; проследить динамику требований к оценочной деятельности учителя для укрепления позиции формирующего оценивания и, исходя из теоретических предпосылок, организовать и провести эмпирическое исследование с целью выявления значимости данной проблемы в казахстанском образовании и возможных путей ее решения.

Теоретическое исследование проводилось с использованием сравнительно-сопоставительного аспектного анализа научных источников и нормативных документов по проблеме оценивания в образовании и опроса практикующих учителей, который составил основу эмпирического исследования.

Анализ и систематизация результатов опроса показали, что организованные курсы повышения квалификации учителей и курсы по критериальному оцениванию для студентов вузов обеспечивают знаниевый компонент оценочной грамотности учителя, но остается проблема формирования и совершенствования практической составляющей. Решение этой проблемы возможно через различные практики профессионального развития педагогов, предполагающие теоретическую подготовку и самостоятельное проектирование собственной оценочной деятельности с учетом предметных особенностей и других контекстов, сопровождающих деятельность педагога. Особое значение в формировании оценочной грамотности педагога имеет подготовка будущих учителей во время обучения в вузе, которая должна реализовываться через формирование глубоких знаний в выбранной предметной области, участие в различных оценочных практиках в рамках курсов методической направленности и педагогических практик, взаимодействие с практикующими учителями.

Научная и педагогическая значимость исследования состоит в том, что на основе рассмотрения оценочной грамотности как многокомпонентной системной характеристики педагога формулируется авторское определение оценочной грамотности педагога, а также определяются основные направления ее формирования и развития.

Ключевые слова: образовательное оценивание, оценочная грамотность педагогов, формативная оценка, суммативная оценка.

Кіріспе

Қазіргі әлемнің сын-қатерлеріне жауап ретінде педагогтердің кәсіби дамуы білім беру жүйелерінің тиімділігі үшін маңызды екені жалпыға мәлім. Мектептегі білім беру мақсаттары мен мазмұнына қойылатын қазіргі заманғы талаптар бүкіл әлемде көзқарасты білім беру бағасына өзгертеді: бағалаудың мақсаттары мен функциялары едәуір кеңейеді, бағалау іс-шараларында әдістер мен құралдардың кең спектрі қолданылады, бағалау жағдайларында мұғалімдер мен оқушылардың рөлдері өзгереді. «Оқытуды бағалаудан» қалыптастырушы бағалауға – «оқытуға арналған бағалауға» көшу жалпы әлемдік үрдіс болып отыр (Andrade, 2013; Black & Wiliam, 2009; Popham, 2009) [1-3], бұл кезде бағалау оқытуға байланысты, әрбір білім алушының нәтижелерін сапалы бағалау көбінесе оның сандық көрінісінен маңыздырақ болады.

Қазақстандық мектепте білім беру жүйесін реформалауды жүзеге асыру кезінде мазмұнның жаңаруы оқушылардың оқу жетістіктерін критериялы бағалауға көшумен қатар жүрді. Осыған байланысты, Қазақстан үшін де, әлемнің көптеген елдері үшін де қазірдің өзінде тәжірибе жасап жүрген мұғалімдердің де, педагогикалық бағыттар бойынша білім алып жатқан бүгінгі студенттердің де бағалау сауаттылығын дамыту проблемасы ерекше өткірлікпен көрініс тапты. Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының ғалымдары Назарбаев Зияткерлік мектептерінің педагогтарымен бірлесіп, оқушылардың білім беру нәтижелерін бағалаудағы осы тәсілдеменің жалпы қағидаттарын айқындайтын критериялық бағалау бойынша, сондай-ақ мектепте оқытудағы жиынтық және формативті бағалау практикаларын ұйымдастыруға тікелей қатысты мәселелер бойынша ақпарат беретін түрлі әдістемелік ұсынымдар әзірленді. Мектеп мұғалімдері біліктілікті арттыру курстарынан өтті. Курстардың мазмұны жаңартылған білім беру мазмұны идеяларын түсіндіруге және педагогтердің бағалау сауаттылығы деңгейін арттыруға бағытталған. Қабылданған шаралар, әрине, мұғалімдердің білімі мен дағдыларын қалыптастыруға ықпал етті, бұл олардың қазіргі түсінігіндегі бағалау сауаттылығының негізін құрайды. Алайда, тәжірибе көрсеткендей, мектеп педагогтері оқу процесінің тиімділігін арттыру үшін әлі де білімнің, дағдылардың және бағалау тәжірибесінің жетіспеушілігін сезінуде.

Мақаланың мақсаты: халықаралық дерек-көздерді талдау, сондай-ақ эмпирикалық зерттеудің нәтижелерін жинақтау негізінде қазақстандық мектептегі білім беру жүйесін реформалау жағдайында педагогтердің бағалау сауаттылығын дамыту проблемасын өзектендіру және осы проблеманы шешудің ықтимал бағыттарын белгілеу.

Материалдар мен әдістер

Зерттеу теориялық және эмпирикалық әдістерді кешенді қолдануға негізделген. Зерттеу міндеттерін іске асыру пәндік-әдіснамалық барабарлық қағидатына негізделеді және: қаралатын проблема бойынша әлемдік білім беру практикасы мен Қазақстанның білім беру жүйесін білдіретін ғылыми көздер мен нормативтік құжаттарды салыстырмалы-аспектілі талдауды пайдалану арқылы жүзеге асырылады. Зерттеудің эмпирикалық компоненті мектеп мұғалімдеріне сауалнама жүргізу және оның нәтижелерін жүйелеу болды. Сауалнамаға Қазақстанның әртүрлі облыстарының қалалық, сондай-ақ ауылдық мектептерінен түрлі педагогикалық өтілі бар (бірнеше айдан қырық жылға дейін) 374 педагог қатысты. Сауалнама үш негізгі бөлімнен тұрды және қазақстандық оқушылардың білім жетістіктерін бағалау проблемасының қазіргі жай-күйінің әртүрлі қырларын қозғады. Алайда, бұл мақалада оның проблемалық өрісіне тікелей қатысты сұрақтарға жауаптардың нәтижелері ұсынылады.

Зерттеу нәтижелері және талқылау

Қазіргі ағылшын әдебиетінде «бағалау құзыреттілігі» термині қолданылса да, авторлар анықтайтын «бағалау сауаттылығы» ұғымына артықшылық беріледі (DeLuca et al., 2016; Looney et al., 2018; Pastore & Andrade, 2019) [4-6]. Оны педагогтің сапалы бағалауды жоспарлау және қамтамасыз ету, бағалау мақсаттарына сәйкес келетін оның нәтижелерін ақылға қонымды түрде түсіндіру қабілеті, сондай-ақ, мұғалімнің оқушыларды өзін-өзі және өзара бағалауға тарту қабілеті ретінде сипаттайды. Авторлар бағалауда сауатты педагог білім алушыларға білім беру мақсаттарына қол жеткізуде айтарлықтай қолдау көрсете алатынын атап өтті (Андерссон & Palm, 2017; McMunn et al., 2004; Popham, 2011) [7-9].

Бағалау сауаттылығының анықтамасын тұжырымдай отырып, авторлар бағалау процесін

құрудың логикасына және оның нәтижелерін пайдалану ерекшеліктеріне тоқталады. Сонымен қатар, бағалау сауаттылығы мұғалімнің кәсібилігінің негізі деген пікірді қолдай отырып, шетелдік зерттеушілер оның құрылымын анықтай отырып, көптеген жағдайларда мұғалімге оның практикалық қызметінде қажетті құзыреттердің жиынтығын сипаттайтын кәсіби стандарттарға жүгінеді. Мысалы, 1990 жылы АҚШ-та «Білім алушыларды білім беруді бағалаудағы мұғалімнің құзыреттілік стандарты» енгізілді (American Federation of Teachers, 1990) [10]. Осы стандартқа сәйкес мұғалімдер қабілетті болуы керек:

- бағаланатын оқу нәтижелеріне сәйкес бағалау әдістерін таңдау;

- бағаланатын оқу нәтижелеріне сәйкес бағалау құралдарын жасау;

- бағалауды басқару және ұйымдастыру, сырттай және мұғалім өткізген бағалау нәтижелерін түсіндіру;

- оқушыларды оқыту, мұғалімдерді даярлауды жетілдіру, мектепті, бағдарламаларды немесе оқу жоспарларын дамыту туралы шешімдер қабылдау кезінде бағалау нәтижелерін пайдалану;

- бағалаудың сенімді және тиімді рәсімдерін жасау;

- бағалау нәтижелерін ұсына отырып, оқушыларды, ата-аналарды, мектеп әкімшілігін, сондай-ақ, басқа да мүдделі тұлғаларды тиімді хабардар ету;

- бағалаудың заңсыз, әдепке жатпайтын және өзге де орынсыз әдістерін және бағалау ақпаратын тиісінше пайдаланбауды айқындау.

Мұндай стандарттар әлемнің басқа елдерінде де бар. Әр түрлі елдердің кәсіби стандарттарында ұсынылған мұғалімнің бағалау сауаттылығы компоненттерінің мысалдары 1-кестеде келтірілген.

Стандартта сипатталған мұғалімдердің бағалау қызметіне қойылатын талаптарды ескере отырып, С.М. Брукхарт (Brookhart, 2011) [11] білім беру тәжірибесінде қалыптастырушы бағалау тұжырымдамасы барған сайын күшейген жағдайда бұл стандарттар біршама ескіргенін айтады. Бұл мұғалімдердің кәсіби стандарттарының жаңаруына әкелетін, сонымен қатар зерттеушілердің мұғалімдердің бағалау сауаттылығы проблемасына деген қызығушылығын ынталандыруға бағытталған. Мәселен, С.М. Брукхарт мұғалімнің бағалау сауаттылығының санатын анықтауға және оның құрылымын сипаттауға өз үлесін қоса отырып,

қалыптастырушы бағалауды жүзеге асыру кезінде қажет болатын мұғалімдердің білімі мен дағдыларына ерекше назар аударады. Автор тиімді бағалау үшін мұғалім: педагогикалық білімді, оның ішінде білім беруді бағалау саласындағы білімді еркін меңгеруі; оқу жоспарының стандарттары мен мақсаттарына, оқыту мазмұнына, білім алушылардың ерекшеліктеріне сәйкес бағалау практикасын анықтай және қолдана білуі тиіс екенін атап өтті; оқушылар әр түрлі бағалау түрлерін қолданудың мақсаттары мен тәсілдерін түсінуіне қол жеткізуге, сондай-ақ оларға оқу қызметі мен оның нәтижелері туралы тиімді мазмұнды кері байланыс беруге; оқушыларды ынталандыру үшін бағалауды пайдалануға; бағалау әдістері мен нәтижелерін шебер талдауға, осы талдау негізінде сауатты шешімдер қабылдауға, бағалау процесінде құқықтық және этикалық аспектілерді ескеруге қабілетті болу.

Ю. Сюй және Г. Браун (Xu & Brown, 2016) [12] өзінің тұжырымдамасын ұсына отырып, білімді мұғалімнің бағалау сауаттылығының негізі ретінде қарастыра отырып, көптеген зерттеушілер негізінен барлық пәндік салаларға қолданылатын «негізгі» бағалау біліміне назар аударады, ал көптеген білім беру практикаларында бағалау нақты пәндік және контекске байланысты жағдайларда жүзеге асырылады.

Осыған сүйене отырып, авторлар бағалау сауаттылығының құрылымын пирамида түрінде ұсына отырып, оның негізіне мыналарды қамтитын білім базасын салды: пәндік сала мен оны оқыту әдістемесін білу; бағалаудың мақсаттарын, мазмұны мен әдістерін білу; бағалауды сандық тұрғыдан түсіндіру тәсілдерін білу; кері байланыстың тиімді әдістерін білу; бағалау нәтижелерін түсіндіру тәсілдерін және олар туралы мүдделі тұлғаларды хабардар етудің ықтимал нысандары мен әдістерін білу; оқушыларды бағалау практикаларына тарту тәсілдерін білу; бағалаудың этикалық негіздерін білу.

Білім топтарының әрқайсысын егжей-тегжейлі сипаттай отырып, Ю. Сюй және Г. Браун (Xu & Brown, 2016) [12] тиімді бағалау үшін тек білім базасы жеткіліксіз екенін байқайды. Бағалау үдерісіндегі білім бағалау сауаттылығының келесі деңгейін анықтайтын түсіндіруші және бағыттаушы құрылым үшін көмекші рөл атқарады, атап айтқанда мұғалімнің бағалауды оқытудың құрамдас бөлігі ретінде қабылдауы мен түсінуі. Мұғалімнің бағалаудың сипаты мен мақсаттары туралы сенім жүйесімен анықталатын және оның танымдық және эмо-

ционалды реакцияларын қамтитын бұл деңгей теориялық білім базасын игеру мен оларды бағалау тәжірибесінде қолдану арасындағы байланыс болып табылады. Өз кезегінде, мұғалімнің бағалау сауаттылығының практикалық компонентіне айтарлықтай әсер етеді (Ю. Сюй мен Г. Браун пирамидасындағы үшінші деңгей) мұғалімнің жеке сенімдері ғана емес, сонымен қатар бағалау практикасы жүзеге асырылатын микро және макро мәтіндері де әсер

етеді. Бұл контекст білім беруді бағалау процесі, кез келген адамның іс-әрекеті сияқты, белгілі бір білім беру мекемесі де, кең қауымдастықтар да анықтайтын саясатқа, нормаларға, ережелерге, ережелер мен келісімдерге сәйкес жүзеге асырылатындығына байланысты. Бұл микро және макро мәтінмендік айнымалылар бағалау практикасына әсер етеді, бағалау әдістері мен оның нәтижелерін түсіндіру үшін шектерді белгілейді.

1-кесте – Жекелеген елдердің педагогикалық стандарттарындағы бағалау сауаттылығы компоненттерінің мысалдары

Ел, дереккөз	Бағалау сауаттылығы аспектісінде педагогтерге қойылатын талаптардың құрамдастарының сипаттамасы
<p>Ұлыбритания, Teachers' Standards Guidance for school leaders, school staff and governing bod- ies (2011). https://www.gov.uk/government/publications/teachers-standards</p>	<p><i>Мұғалімдер білуі тиіс:</i> Оқу бағдарламасының тиісті пәндері мен салаларын, оның ішінде заңмен белгіленген салаларды қалай бағалау керектігін білу және түсіну. <i>Бағалауға қойылатын талаптар:</i> Оқушылардың үлгерімін қамтамасыз ету үшін қалыптастырушы және қорытынды бағалауды қолданыңыз. Прогресті бақылау, мақсат қою және келесі сабақтарды жоспарлау үшін тиісті деректерді пайдаланыңыз. Оқушыларға ауызша да, дәл бағалау арқылы да жүйелі түрде кері байланыс беріңіз және оқушыларды кері байланысқа жауап беруге шақырыңыз.</p>
<p>АҚШ, The Model Core Teaching Standards (2013). https://ccsso.org/sites/default/files/2017-12/2013_INTASC_Learning_Progressions_for_Teachers.pdf</p>	<p>Мұғалім оқушыларды білім мен дағдыларды көрсетуге тарту үшін оқу мақсаттарын бағалау форматтарымен салыстыру үшін қалыптастырушы бағаларды қолданады. Мұғалім оқушыларға сапалы жұмыстың сипаттамаларын түсінуге көмектеседі және олардың үлгерімін басқару үшін тиімді сипаттамалық кері байланыс береді. Мұғалім оқушыларға өз ойлары мен оқуларын, сондай-ақ басқа оқушылардың нәтижелерін үйренуге көмектесетін процестерді модельдейді және құрылымдайды. Мұғалім оқушылардың оқу қажеттілігін анықтау үшін бағалау деректерінің бірнеше түрін тиімді қолданады және сараланған оқыту тәжірибесін дамытады. Мұғалім барлық оқушыларды белгілі бір бағалау форматтарының талаптарына дайындайды және мүмкіндігі шектеулі білім алушылар үшін емтихан немесе тестілеу шарттарын сәйкесінше өзгертеді. Мұғалім оқушыларды толығымен тарту үшін де, олардың қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін де бағалау тәжірибесін қолдау үшін технологияларды қолданудың инновациялық тәсілдерін үнемі іздейді.</p>
<p>Австралия, Australian Professional Stan- dards for teaching. Retrieved from (2014). https://www.aitsl.edu.au/teach/standards</p>	<p>Басым сала 5.1. Оқушылардың оқуын бағалау: оқушылардың оқуын бағалаудың бейресми және формальды, диагностикалық, қалыптастырушы және жиынтық тәсілдерін қоса алғанда, бағалау стратегиялары туралы түсініктерін көрсету. Басым сала 5.2. Оқушылармен оқыту туралы кері байланысты қамтамасыз ету: оқушылардың оқуы туралы уақтылы және тиісті кері байланысты ұсыну мақсатын түсінуін көрсету. Басым сала 5.3. Дәйекті және салыстырмалы пайымдаулар жасаңыз: оқушылардың оқуы туралы дәйекті және салыстырмалы пікірлерді қолдау үшін бағалаудың модерациясы мен оны қолдану туралы түсінігін көрсетіңіз. Басым сала 5.4. Оқушылардың деректерін түсіндіру: оқуды бағалау және оқыту тәжірибесін өзгерту үшін оқушылардың бағалау деректерін түсіндіру қабілетін көрсету. Басым сала 5.5. Оқушылардың үлгерімі туралы есеп: оқушылар мен ата-аналар / қамқоршылар алдында есеп берудің бірқатар стратегияларын түсінуді және оқушылардың жетістіктерін нақты және сенімді есепке алуды мақсат етуді көрсету.</p>

Бағалау сауаттылығы құрылымындағы жоғарғы деңгей Ю. Сюй мен Г. Браун мұғалімнің кәсіби ерекшелігін бағалаушы ретінде бөледі, егер бағалау сауаттылығы мұғалімнің жеке басының сапасы ретінде қарастырылса, мұғалім бағалау құндылығын қабылдап, бағалау оқушылардың оқуына және оның нәтижелеріне айтарлықтай әсер етеді. Мұғалімнің бағалау сауаттылығының жоғары деңгейі білім беру практикасында педагог оқу процесін және қалыптастырушы бағалауды бөліспейтін, ал олардың бірлігі білім алушылардың оқу жетістіктерін жақсартуға бағдарланатын нақты бағалау мінез-құлқы ретінде көрінеді. Б. Ренделдің бірлескен авторларымен бірге (Randel et al., 2016) [13] білім алушыларды білім беру мақсаттарына қол жеткізуде олардың табысты ілгерілеуі үшін әртүрлі мүмкіндіктерді жүйелі түрде қамтамасыз ете отырып, педагогтердің қалыптастырушы бағалауды «тәжірибелі пайдаланушылар» болуы маңызды.

С. Пасторе мен Х.Л. Андраде (Pastore & Andrade, 2019) [6] бағалау сауаттылығының үш өлшемді моделін жасап, оның бір қыры ретінде оның әлеуметтік-эмоционалды компонентін көрсетеді. Бұл компонент маңызды, өйткені бағалау процесі – бұл, ең алдымен, білім беру процесі субъектілерінің әртүрлі өзара әрекеттесуінің кең спектрін білдіретін әлеуметтік тәжірибе, оған тек мұғалім мен оқушылар ғана емес, сонымен қатар ата-аналар, білім беру мекемесінің әкімшілігі, білім беруді басқару органдары да кіреді.

Зерттеушілер (DeLuca et al., 2016; Looney et al., 2018; Pastore & Andrade, 2019; Xu & Brown, 2016 және т.б.) [1, 5, 6, 12] мұғалімнің бағалау сауаттылығының жоғары деңгейіне өзінің кәсіби қызметін жүйелі түрде көрсету және ұзақ, арнайы ұйымдастырылған оқыту арқылы қол жеткізуге болады деп санайды. Бұл жоғары кәсіби бағалау – мінез-құлқын қалыптастыру процесі, шын мәнінде, сананы өзгертетін, оятатын процесс. Егер мұғалім өзінің тұжырымдамасымен және сыртқы контекстке сәйкес келетін бағалау тәжірибесімен қанағаттанса да, бірақ мұғалімге белгілі бір кәсіби консерватизмге байланысты сирек болмайтын тиімді бағалаудың барлық артықшылықтарын жүзеге асыруға мүмкіндік бермесе де, әріптестерімен бірлесіп оқу мүмкіндігі бұл консерватизмге қарсы шығып, мұғалімнің өз іс-әрекетін өзгерту қажеттілігін түсінуіне себеп болуы мүмкін.

Бағалау сауаттылықты кешенді талдау мұғалімнің кәсіби құзыреттілік құрылымындағы маңыздылығын түсінуге әкеледі. Сонымен

қатар, әлемнің әртүрлі елдеріндегі алдыңғы зерттеулер (Владимирова, 2020; Gotch & French, 2014; Livingston & Hutchinson, 2017; Maclellan, 2004; Schneider & Bodensohn, 2017) [14-18] мектеп мұғалімдерінің бағалау сауаттылығы көбінесе жоғары емес екенін көрсетеді. Отандық жұмыстар (Әлмағамбетова, Қабдырова, 2017 және т. б.) [19] да осы проблеманың бар екенін көрсетеді.

Осы мақаланың авторлары мектеп мұғалімдері арасында жүргізген сауалнама қарастырылып отырған мәселенің ерекше проблемалық аспектілерін анықтауға мүмкіндік берді. Айта кетейік, сауалнама нәтижелеріне сенуге болады, өйткені: 1) сауалнамаға қатысқан педагогтер кездейсоқ таңдалды – мектептің электронды мекен-жайына сауалнамаға қатысуға шақыру жіберу арқылы; 2) сауалнамаға қатысу ерікті болды; 3) сауалнамаға қатысушылар Қазақстанның түрлі облыстарынан таңдалды; қалалық және ауылдық мектептерде жұмыс істеді; әртүрлі педагогикалық өтілі болды; әртүрлі жас санаттарына жататын; мектеп курсының түрлі пәндерінен сабақ берді. Педагогтердің бағалау сауаттылығына тікелей қатысты респонденттер жауаптарының нәтижелерін ұсынамыз және оларға түсініктеме береміз.

Қазақстандық мұғалімдердің бағалау сауаттылығының қалыптасу деңгейі туралы неғұрлым дәл түсінік сауалнама бөліміне жауап береді, онда педагогтерге бағалау сауаттылығының (құзыреттілігінің) өзіндік деңгейін түсінуді көрсету қажет болды. Бұл бөлімде бүгінгі таңда мектеп тәжірибесінде сұранысқа ие мұғалімнің бағалау қызметінің негізгі компоненттері анықталды. Іс-әрекеттің әрбір компоненті мұғалімнің белгілі бір білімі мен практикалық дағдыларының болуын білдіретіндіктен, мұндай білім мен дағдылардың жоқтығын немесе болуын көрсете отырып, респонденттер жауаптарды таңдай алды: 1 – «сұрақ теориясымен танысу керек», 2 – «іс жүзінде қолданумен танысу керек», 3 – «мен сұрақтың мазмұнын аша аламын», 4 – «мен практикалық қолдану тәжірибесімен бөлісе аламын». Мектеп мұғалімдерінің бағалау іс-әрекетінің әртүрлі түрлерін иеленуі бойынша өзін-өзі бағалаудың осы бөлімінің нәтижелері 1-суретте көрсетілген (а-е).

Осы бөлім бойынша жүргізілген сауалнама нәтижелері мектеп мұғалімдерінің елеулі үлесі бағалау сауаттылығы деңгейінде екенін айқын көрсетеді, оны «білемін, бірақ жасай білмеймін» деп сипаттауға болады: бағалау қызметінің әртүрлі түрлерінің мазмұны педагогтердің 24,44

%-дан 35,14 %-ға дейін аша алады, ал тиімді бағалау қызметін іске асыру тәжірибесімен бөлісуді сұралғандардың 7,86 %-дан 13,68 %-ға дейін дайын. Сонымен қатар, жобалау және бағалау іс-шараларын жүзеге асыру процесінде қолда бар білімді практикада қолданумен танысқысы келетін респонденттердің пайызы 40,09 %-дан 42,86 %-ға дейін ауытқиды.

Сауалнаманың басқа бөлімдерінің сұрақтарына жауаптарды талдау, сонымен қатар мұғалімдердің қалыптастырушы және жиынтық бағалау практикасына байланысты ерекшеліктерді түсінбейтіндігін көрсететін бірқатар аспектілерді көрсетеді. Мысалы, бүгінгі таңда оқыту тиімділігін арттыруда формативті бағалауға ерекше рөл берілетініне қарамастан, сұралған мұғалімдердің үшінші бөлігі тек жиынтық бағалау мақсаттарына бағытталған. Білім беруді бағалаудың маңызды функцияларының анықтау кезінде респонденттердің тек 22,99%-ы бағалау оқушыларға оқуды жақсартуға көмектесетінін атап өтті. Бір қызығы, қалыптастырушы бағалау функцияларына қатысты осындай сұраққа респонденттердің тек 16,58 %-ы дәл осындай жауапты таңдады, бірақ бұл бағалаудың осы түрінің классикалық түсінігіндегі басты міндеті – оқушыларға оқуға көмектесу. Сонымен қатар, 2,67 % формативті бағалау мектеп жұмысының сапасы туралы ақпарат беретінін атап өтті.

Осылайша, көптеген мұғалімдер білім беру практикасы үшін формативті бағалаудың маңыздылығын түсінбейді, оқу процесінде оның міндеттерін түсінбейді, сондықтан оларды өз жұмысында толық жүзеге асыруға дайын емес. Мұндай нәтижеге тағы бір түсініктеме, сонымен қатар, отандық мектеп практикасында қалыптасқан көпжылдық дәстүрлерге байланысты мұғалімнің санасында «бағалау», «баға» ұғымдары «бақылау» ұғымымен ажырамас байланыста қолданылғандығында болуы мүмкін, бұл өз кезегінде көбінесе тек баға қою процесімен, яғни оқушылардың оқу жетістіктерін сандық анықтаумен байланысты болды. Сондықтан, бағалау тәжірибесі көпжылдық жеке бағалау тәжірибесіне негізделген қазіргі кездегі көптеген мұғалімдер, тіпті қалыптастырушы бағалауды тек ағымдағы бақылаумен байланыстырады, оның негізгі мақсаты оқушының жұмысын сандық түрде бағалау және оның жұмысының сапасы туралы егжей-тегжейлі шолу жасау емес, оқушының оқуын жақсартуға көмектеседі. Жаңадан бастаған мұғалімдер де осындай жағдайға ие: олардың мектепте де, университетте де жеке тәжірибесі негізінен жас мұғалімдер

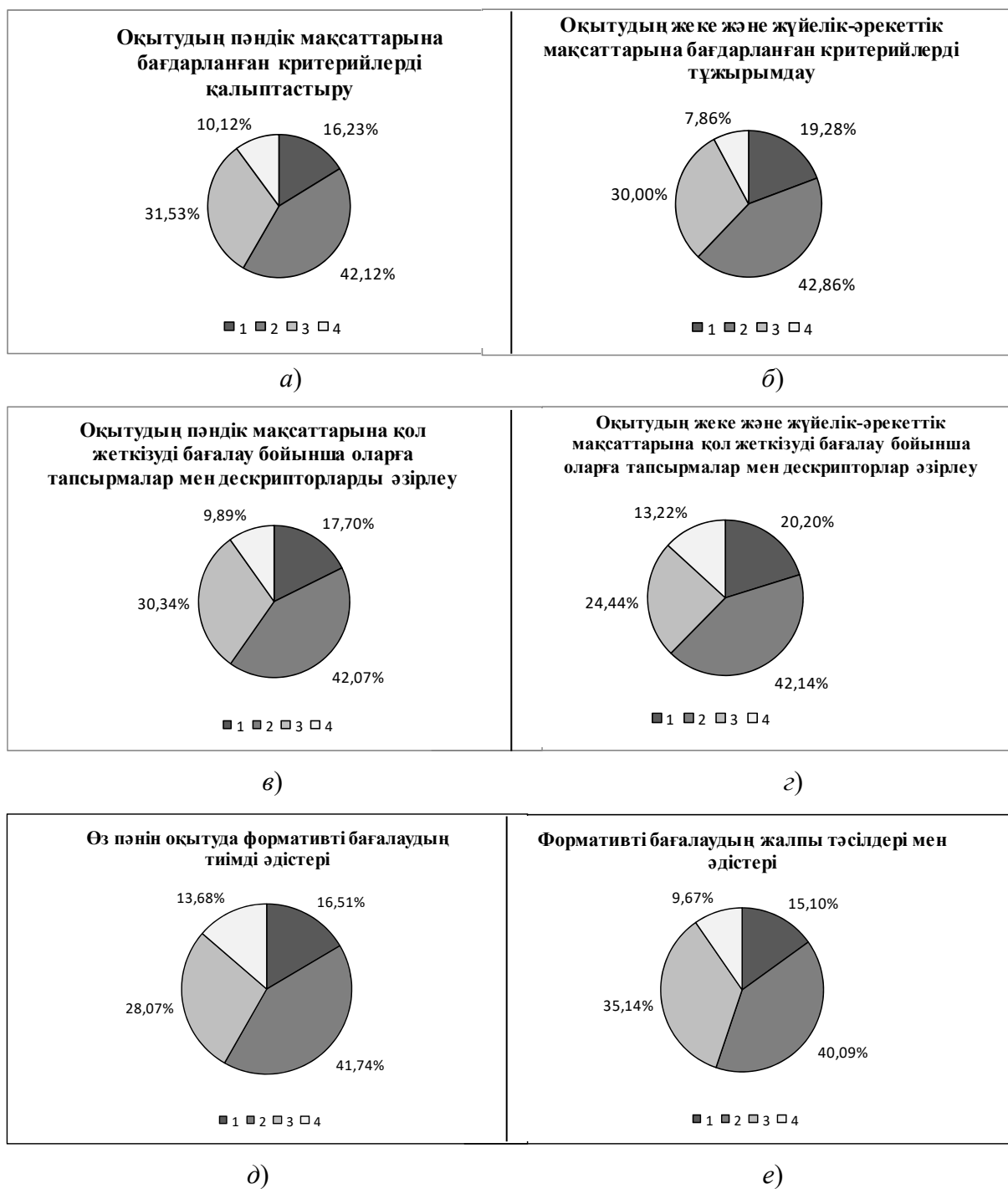
өздерінің кәсіби қызметінде көбейтетін жиынтық бағалау тәжірибелерімен ұсынылды. Педагогикалық білім беру бағдарламалары студенттерінің оқу жоспарларына жақында енгізілген критериалды бағалау курсы бұл мәселені толық шеше алмайды. Оның ішінде жоғары оқу орындарында бұл курс пәндік мамандануға қарамастан бірыңғай форматта студенттерге оқытылады, бірақ, жоғарыда айтылғандай, бағалау практикасындағы пәндік контекст, әсіресе формативті, маңызды рөл атқарады.

Осылайша, ұсынылған нәтижелерді талдау мектеп мұғалімдерінің басым көпшілігі аяқтаған біліктілікті арттыру курстарын, сондай-ақ университет студенттерін даярлаудың педагогикалық бағыттары үшін арнайы бағалау курсының енгізуі, ең алдымен, мұғалімдердің бағалау сауаттылығының білім компонентіне қатысты өз нәтижелерін бергенін көрсетеді, бірақ практикалық бағалау дағдылары мен қабілеттерін қалыптастыру мен жетілдіруде байыпты жұмыс қажет.

Бұл мәселені шешуді қысқа мерзімді біліктілікті арттыру курстары арқылы ғана жүзеге асыруға болмайтыны анық. Мұндай курстар мұғалімге заманауи білім беруді бағалаудың теориялық негіздерін игеруге, бағалау материалдарын жобалау мен құруда, оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау рәсімдері мен іс-шараларын әзірлеуде алғашқы практикалық тәжірибе алуға көмектеседі. Алайда, көптеген ілеспе факторларға байланысты белгілі бір білім беру контекстінде алынған білім мен жинақталған тәжірибені беру алдын ала болжау мүмкін емес бірқатар проблемалық мәселелерді анықтай алады.

Педагогтердің кәсіби дамуының өнімді тәжірибелерін анықтау бойынша зерттеу нәтижелерін жинақтау (Панфилова, 2016; Lekwa et al., 2020 және т. б.) [20-21] мұғалімнің мұндай дамуы, оның ішінде оның бағалау сауаттылығын жетілдіру бағытында, тиімді болатынын атап өтуге мүмкіндік береді, егер бұл процесс:

- мұғалімнің қажеттіліктері мен сұраныстарына тікелей бағытталған;
- мұғалімнің әртүрлі білім беру тәжірибелерін көп аспектілі талдауға белсенді қатысу және осы негізде оларды жетілдірудің мүмкін бағыттарын анықтау мүмкіндігін қамтамасыз етеді;
- әріптестермен кәсіби қарым-қатынасты жүзеге асыруға мүмкіндік береді: тәжірибе алмасу, проблемалық аспектілерді сындарлы талқылау, бірлескен жобаларды орындау және т. б.;

- 1 – сұрақ теориясымен танысу керек;
- 2 – тәжірибеде қолданумен танысу қажет;
- 3 – сұрақтың мазмұнын аша аламын;
- 4 – практикалық қолдану тәжірибесімен бөлісе аламын.

1-сурет – Бағалау қызметінің түрлерін меңгерген педагогтардың өзін-өзі бағалау нәтижелері

- мұғалімдер біліктілікті арттыру іс-шаралары барысында алған білімдері мен дағдыларын мектеп жұмысында сынап көруге, содан кейін әріптестеріне осы сынақтың нәтижелерін ұсынуға, олардың сәттіліктері мен қателіктерін талқылауға мүмкіндік беретін ұзақ кезеңге арналған;

- мұғалімнің жеке және кәсіби даму бірлігінде құрылады.

Дәл осы формативті бағалау оқушылардың оқу мотивациясын ынталандыруға, олардың білім беру жетістіктерінің сапасын арттыруға ықпал ететін ең тиімді құралдардың бірі ретінде ғылыми көздерде ерекшеленеді (Бойцова, 2014; Cisterna & Gotwals, 2018; Randel et al., 2016 және т. б.) [13, 22-23] қалыптастырушы бағалау іс-шаралары процесінде талап етілетін білім мен дағдыларды меңгеруде және жетілдіруде педагогтердің кәсіби қолдауына назар аударылады.

Жоғарыда келтірілген талаптардың орындалуын қамтамасыз ету үшін мектеп мұғалімдерінің бағалау сауаттылығын жетілдіру процесін мүмкіндіктердің кең спектрін пайдалана отырып құру қажет: жұмыстан қол үзіп, қысқа мерзімді біліктілікті арттыру курстары; жекелеген мектептерде де, сондай-ақ аудандық, қалалық немесе облыстық білім бөлімдері мен департаменттері деңгейінде өткізілетін семинарлар, мастер-кластар, конференциялар, педагогтердің тәжірибе алмасуы үшін тұрақты жұмыс істейтін онлайн-платформалар және, т.б. Бұл мәселеде білім беруді бағалаумен байланысты ғылыми және кәсіби қызығушылықтары бар педагогикалық жоғары оқу орындарының оқытушылары да айтарлықтай көмек көрсете алады. Жоғары оқу орындарының оқытушылары мен мектеп мұғалімдерінің ынтымақтастық формаларын таңдау, мұндай ынтымақтастық не екенін түсінуден құрылуы керек: практикаға бағытталған және өзара әрекеттесетін екі тарапты да қызықтыруы керек, мұғалімдердің бағалау сауаттылығының нақты анықталған компоненттерін дамытуға ықпал етуі керек. Бұл ретте, өзара іс-қимылдың таңдалған форматы бағалау іс-шараларын іске асыру жөніндегі нақты нұсқамаларды декларациялаудан тұрмауы, керісінше мектеп педагогтеріне пәндік ерекшеліктер мен олардың кәсіби қызметімен бірге жүретін басқа да мәнмәтіндерді білуін ескере отырып, өздерінің бағалау сауаттылығын өз бетінше құрастыруға мүмкіндік беруі тиіс. ЖОО мен мектеп арасындағы ынтымақтастықтың осындай тиімді нысандарының бірі педагогикалық шеберханалар

жүйесі болуы мүмкін (Шмигирилова және т. б., 2020) [24].

Қарастырылып отырған мәселенің тағы бір маңызды аспектісі болашақ мұғалімдерді – педагогикалық бағыттағы білім беру бағдарламаларының бүгінгі студенттерін кәсіби оқыту мәселесі болып табылады. К. ДеЛука мен А. Беллара әлемнің әр түрлі елдеріндегі болашақ педагогтарды даярлаудың ағымдағы жағдайын талдай отырып: «мектептерде бағалаудың әртүрлі мақсаттары мен практикаларын қабылдауға дайындау үшін мұғалімдерді жұмыс басталғанға дейін бағалауды оқыту тәжірибесін өзгертуге тұрақты қажеттілік бар» (DeLuca & Bellara, 2013: 367) [25].

Зерттеушілер ЖОО-дағы болашақ мұғалімдердің бағалау сауаттылығын дамытуға кешенді тәсілге ерекше көңіл бөледі. Бұл тәсілдің бағыттарының бірі кәсіптік стандарттарды ескере отырып, студенттердің кәсіби дайындығын бағдарлауға байланысты, оның ішінде мұғалімнің бағалау қызметіне қойылатын талаптар да сипатталған. Бұл ретте, 2017 жылы бекітілген «Педагог» кәсіби стандартында («Атамекен» Қазақстан Республикасы Ұлттық Кәсіпкерлер палатасы Басқарма Төрағасының бұйрығына қосымша, 2017) [26] «Педагог. Орта мектеп мұғалімі» деген бөлімде оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау процесінде талап етілетін мұғалімнің білімін, іскерлігін және жеке қасиеттерін тікелей айқындайтын мамандық картасында еңбек функциясы көрсетілмейді. Бағалау қызметін жүзеге асыру кезінде қазіргі мектеп мұғаліміне қажет жеке білім мен дағдылар стандартта сипатталған басқа функцияларға енгізілген. Бірақ мұндай сипаттамалар педагогикалық бағыттағы білім беру бағдарламасы түлегінің мектептегі тиімді бағалау қызметіне дайындық дәрежесін дәл анықтауға мүмкіндік беретін нақты критерийлерді білдірмейді.

Болашақ педагогтердің бағалау сауаттылығы компоненттерін дамытудың кешенді тәсілін іске асыру оқытуда да көзделуге тиіс: таңдалған пән бойыншатареңбілімді қалыптастыру, әдістемелік бағыттағы курстарды оқу аясында арнайы пәндік-бағдарланған курстар, тапсырмалар мен бағалау практикасы, педагогикалық практика барысында бағалау шараларына белсенді қатысу мүмкіндігі, тәжірибелі практик мұғалімдермен өзара әрекеттесу әлеуетін пайдалану (DeLuca et al., 2019; Poth, 2013; Hill et al., 2017) [27-29]. Мұндай оқытуды К. ДеЛука және бірлескен авторлар (DeLuca et al., 2019) [27] бағалау деп

атайды және оны қазіргі білім беру үшін қажет деп санайды. Авторлар мұндай оқытудың негізі бағалау сауаттылығы әрдайым қалыптасу процесінде екенін тұрақты түсіну болып табылады – бұл жаңа контекстер мен тәжірибеге қатысты үнемі дамып келе жатқан құзыреттілік.

Мақала авторларының жеке тәжірибесі көрсеткендей, мұғалім өз сабақтарында қолданылатын оқыту мен бағалаудың әдістері, формалары, рәсімдері мен құралдары болашақ мұғалімдер үшін кәсіби мінез-құлық пен іс-әрекеттің белгілі бір үлгілері ретінде әрекет ететіндіктен, олардың бағалау сауаттылығын дамытуда білім беру ортасы үлкен рөл атқарады. Мұндай орта оқыту, оқыту және бағалау арасындағы динамикалық өзара іс-қимыл негізінде құрылуы тиіс, оның барысында студенттер рефлексивті практика арқылы білім беруді бағалаудың рөлі мен маңыздылығын түсінуді дамытуға, өзін-өзі бағалауға және құрдастарын бағалауға белсенді қатысуға ынталандырылады. Сонымен қатар, бағалаудағы рефлексивті тәжірибе рекурсивті процесс ретінде қарастырылуы керек, ол не және қалай жасалғанын талдауда кері көзқараспен ғана емес, сонымен қатар жаңа әрекеттерді жоспарлау немесе оқуға өзгерістер енгізу кезінде перспективті құрал ретінде қолданылады.

Қалыптастырушы бағалау практикаларына толы осындай білім беру ортасын қолдау үшін авторлар (Abdel-Nameed, 2020; Koyantayeva, 2019; Webb et al., 2013) [20-32] қазіргі заманғы сандық технологиялардың әлеуетін пайдалануды ұсынады.

Қорытынды

Бұл мақалада критериалды бағалау жүйесіне көшумен қатар жүретін Қазақстанның мектептегі білім беру жүйесін реформалаудың қазіргі жағдайында педагогтердің бағалау сауаттылығын дамытуға баса назар аудару қажеттігін көрсететін аса маңызды аспектілер көрсетілген. Эмпирикалық зерттеу нәтижелері көрсеткендей, біздің республикада осы проблеманы шешу

бағытында қабылданған шараларға қарамастан, педагогтердің қазіргі заманның сұраныстарына жауап беретін бағалау әдістерін, рәсімдері мен құралдарын меңгеру қажеттіліктері мен олардың тәжірибесінде тиісті дағдылардың болмауы арасында қайшылық сақталып отыр.

Бағалау сауаттылығының негізгі сипаттамаларын талдау оның авторлық анықтамасын ұсынуға мүмкіндік берді. Бағалау сауаттылығы – бұл педагог тұлғасының көп компонентті жүйелі сипаттамасы, ол оның кәсіби құзыреттілігінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады және пәндік, психологиялық-педагогикалық білімді, бағалау білігін және өзінің шығармашылық әлеуетін интеграциялау негізінде білім беру практикасының алуан түрлі мәнмәтіндерін ескере отырып, білім алушылардың оқу жетістіктерін тиімді бағалауды жобалау мен жүзеге асыруға, сондай-ақ бағалау нәтижелерін сауатты түсіндіру және оларды оқыту сапасын арттыру үшін пайдалану.

Мектеп мұғалімдерінің бағалау сауаттылығын дамыту мәселесін жүйелі түрде шешуді талап етеді:

- осы процестің тиімділігіне ықпал ететін жағдайларды нақтылауға бағытталған теориялық және эмпирикалық зерттеулерді жалғастыру;
- практикадан өтіп жатқан педагогтердің біліктілігін арттырудың нысандары мен әдістерінің кең спектрін қолдану;
- терең пәндік білімді қалыптастырумен қатар жоғары оқу орнында оқыту процесінде бастапқы бағалау тәжірибесін алу мүмкіндігін үйлестіретін педагогикалық білім беру бағдарламалары студенттерін кәсіби даярлауға кешенді тәсілді іске асыру;
- қазірдің өзінде тәжірибелі мұғалімдерде де, бүгінгі студенттерде де, болашақ мұғалімдерде де білім беруді бағалау процесіне әлеуметтік-контекстік қатынасты қалыптастыру.

Зерттеуді Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің Ғылым комитеті қаржыландырады (грант № AP08956027).

Әдебиеттер

- 1 Andrade, H. L. (2013). Classroom assessment in the context of learning theory and research. In J. H. McMillan (Ed.), Sage handbook of research on classroom assessment (pp. 17–34). Los Angeles: SAGE.
- 2 Black, P. & William D. (2009). Developing the theory of formative assessment. Educational Assessment Evaluation and Accountability, 21(1), 5–31. <http://dx.doi.org/10.1007/s11092-008-9068-5>
- 3 Popham, W. J. (2009). Assessment literacy for teachers: Faddish or fundamental? Theory into Practice, 48(1), 4–11. <https://doi.org/10.1080/00405840802577536>

- 4 DeLuca, C., LaPointe-McEwan, D., & Luhanga, U. (2016). Teacher assessment literacy: A review of international standards and measures. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 28(3), 251–272. <https://doi.org/10.1007/s11092-015-9233-6>
- 5 Looney, A., Cumming, J., van Der Kleij, F., Harris, K. (2018). Reconceptualising the role of teachers as assessors: teacher assessment identity. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*. 25(5), 442–467. <https://doi.org/10.1080/0969594X.2016.1268090>
- 6 Pastore, S., Andrade, H. (2019). Teacher assessment literacy: A three-dimensional model. *Teaching and Teacher Education*, 84, 128–138. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2019.05.003>
- 7 Andersson, C., & Palm, T. (2017). Characteristics of improved formative assessment practice. *Education Inquiry*, 8(2), 104–122. <https://doi.org/10.1080/20004508.2016.1275185>
- 8 McMunn, N., McColskey, W., & Butler, S. (2004). Building teacher capacity in classroom assessment to improve student learning. *International Journal of Educational Policy, Research and Practice*, 4(4), 25–48. <https://www.researchgate.net/publication/251817047>
- 9 Popham, W. J. (2011). Assessment literacy overlooked: A teacher educator's confession. *The Teacher Educator*, 46(4), 265–273. <https://doi.org/10.1080/08878730.2011.605048>
- 10 American Federation of Teachers, National Council on Measurement in Education, National Education Association. (1990). Standards for teacher competence in educational assessment of students. http://www.lib.muohio.edu/edpsych/stevens_stand.pdf
- 11 Brookhart, S. (2011). Educational assessment knowledge and skills for teachers. *Educational Measurement: Issues and Practice*, 30, 3–12. <https://doi.org/10.1111/j.1745-3992.2010.00195.x>
- 12 Xu, Y., & Brown, G. T. L. (2016). Teacher assessment literacy in practice: A reconceptualization. *Teaching and Teacher Education*, 58(1), 149–162. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2016.05.010>
- 13 Randel, B., Apthorp, H., Beesley, A. D., Clark, T. F., Wang X. (2016). Impacts of professional development in classroom assessment on teacher and student outcomes. *The Journal of Educational Research*, 109(5), 491–502. <https://doi.org/10.1080/00220671.2014.992581>
- 14 Владимирова Л. В. Развитие оценочной компетентности как педагогическая проблема // Наука и школа. – 2020. – № 3. – С. 93– 98. <https://doi.org/10.31862/1819-463X-2020-3-93-99>
- 15 Gotch, C. M. & French, B. F. (2014). A systematic review of assessment literacy measures. *Educational Measurement: Issues and Practice*, 33(2), 14–18. <https://doi.org/10.1111/emip.12030>
- 16 Livingston, K., & Hutchinson, C. (2017). Developing teachers' capacities in assessment through career-long professional learning. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 24(2), 290–307. <https://doi.org/10.1080/0969594X.2016.1223016>
- 17 Maclellan, E. (2004). Initial knowledge states about assessment: Novice teachers' conceptualizations. *Teaching and Teacher Education*, 20, 523–535. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2004.04.008>
- 18 Schneider, C., & Bodensohn, R. (2017). Student teachers' appraisal of the importance of assessment in teacher education and self-reports on the development of assessment competence. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 24(2), 127–146. <https://doi.org/10.1080/0969594X.2017.1293002>
- 19 Альмагамбетова, Л. С., Кабдирова, А. А. Мониторинг трудностей педагогов в понимании содержания, методов, форм организации учебного процесса в условиях обновления содержания образования Республики Казахстан // Образовательный процесс. – 2017. – № 2. – С. 12–17.
- 20 Панфилова Л. Г. Организация повышения квалификации педагогов с использованием продуктивных моделей // Человек и образование. – 2016. – № 4 (49). – С. 83–86. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=32655187>
- 21 Lekwa A. J., Reddy L. A. & Shernoff E. S. (2020). The magnitude and precision of estimates of change in formative teacher assessment. *School Psychology*, 35(2), 137–145. <https://doi.org/10.1037/spq0000355>
- 22 Бойцова Е. Г. Формирующее оценивание образовательных результатов учащихся в современной школе // Человек и образование. – 2014. – № 1 (38). – С. 171–175. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=21483517>
- 23 Cisterna D. & Gotwals A. W. (2018). Enactment of Ongoing Formative Assessment: Challenges and Opportunities for Professional Development and Practice. *Journal of Science Teacher Education*, 29(3), 200–222. <https://doi.org/10.1080/1046560X.2018.1432227>
- 24 Шмигирилова И.Б., Рванова А.С., Таджигитов А.А. Педагогическая мастерская как форма развития оценочной компетентности учителя математики // Современные проблемы науки и образования. – 2020. – № 6. – 87. <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=30408>
- 25 DeLuca, C. & Bellara, A. (2013). The current state of assessment education: Aligning policy, standards, and teacher education curriculum. *Journal of Teacher Education*, 64(4), 356–372. <https://doi.org/10.1177/0022487113488144>
- 26 Приложение к приказу Председателя Правления Национальной палаты предпринимателей Республики Казахстан «Атамекен» № 133 от 8 июня 2017 года. (2017)/ Профессиональный стандарт «Педагог». – [электронный ресурс] – <https://atameken.kz/uploads/content/files/ПС%20Педагог.pdf>
- 27 DeLuca, C., Willis, J., Cowie, B., Harrison, C., Coombs, A., Gibson, A. & Trask, S. (2019) Policies, Programs, and Practices: Exploring the Complex Dynamics of Assessment Education in Teacher Education. Across Four Countries. *Frontiers in Education*, 4(132). <https://doi.org/10.3389/educ.2019.00132>
- 28 Hill, M. F., Ell, F., Grudnoff, L., Haigh, M., Cochran-Smith, M., Chang, W.-C. & Ludlow, L. (2017). Assessment for equity: learning how to use evidence to scaffold learning and improve teaching. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 24(2), 185–204. <https://doi.org/10.1080/0969594X.2016.1253541>
- 29 Poth, C. (2013). What assessment knowledge and skills do initial teacher education programs address? A Western Canadian perspective. *Alberta Journal of Educational Research*, 58(4), 634–656. <https://www.researchgate.net/publication/288434489>

30 Abdel-Hameed, F.S.M. (2020). Information Technology and Assessment. In: Tatnall A. (eds) *Encyclopedia of Education and Information Technologies*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-10576-1_47

31 Койантаетева, М. Formative assessment in higher education: use of online apps and learning platform // *Вестник КазНУ. Серия педагогическая*. 2019. – 4(61). С. 74–84. <https://doi.org/10.26577/JES.2019.v61.i4.09>.

32 Webb, M., Gibson, D., Forkosh, Baruch A. (2013). Challenges for information technology supporting educational assessment. *Journal of Computer Assisted Learning*, 29(5), 451–462. <https://doi.org/10.1111/jcal.12033>

References

Abdel-Hameed, F.S.M. (2020). Information Technology and Assessment. In: Tatnall A. (eds) *Encyclopedia of Education and Information Technologies*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-10576-1_47

Al'magambetova L. S., Kabdirova A. A. (2017). Monitoring trudnostey pedagogov v ponimanii sodержaniya, metodov, form organizatsii uchebnogo protsessa v usloviyakh obnovleniya sodержaniya obrazovaniya Respubliki Kazakhstan [Monitoring the difficulties of teachers in understanding the content, methods, forms of organizing the educational process in the context of updating the content of education in the Republic of Kazakhstan]. *Obrazovatel'nyy protsess*, 2, pp. 12–17 (In Russian)

American Federation of Teachers, National Council on Measurement in Education, National Education Association. (1990). *Standards for teacher competence in educational assessment of students*. http://www.lib.muohio.edu/edpsych/stevens_stand.pdf

Andersson, C., & Palm, T. (2017). Characteristics of improved formative assessment practice. *Education Inquiry*, 8(2), 104–122. <https://doi.org/10.1080/20004508.2016.1275185>

Andrade, H. L. (2013). Classroom assessment in the context of learning theory and research. In J. H. McMillan (Ed.), *Sage handbook of research on classroom assessment* (pp. 17–34). Los Angeles: SAGE.

Black, P. & Wiliam D. (2009). Developing the theory of formative assessment. *Educational Assessment Evaluation and Accountability*, 21(1), pp. 5–31. <http://dx.doi.org/10.1007/s11092-008-9068-5>

Boytsova E.G. (2014). Formiruyushcheye otsenivaniye obrazovatel'nykh rezul'tatov uhashchikhshya v sovremennoy shkole [Developing evaluation of students' educational outcomes in modern school]. *Chelovek i obrazovaniye*, 1(38), pp. 171–175. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=21483517> (In Russian)

Brookhart, S. (2011). Educational assessment knowledge and skills for teachers. *Educational Measurement: Issues and Practice*, 30, 3–12. <https://doi.org/10.1111/j.1745-3992.2010.00195.x>

Cisterna D. & Gotwals A. W. (2018). Enactment of Ongoing Formative Assessment: Challenges and Opportunities for Professional Development and Practice. *Journal of Science Teacher Education*, 29(3), pp. 200–222. <https://doi.org/10.1080/1046560X.2018.1432227>

DeLuca, C. & Bellara, A. (2013). The current state of assessment education: Aligning policy, standards, and teacher education curriculum. *Journal of Teacher Education*, 64(4), pp. 356–372. <https://doi.org/10.1177/0022487113488144>

DeLuca, C., LaPointe-McEwan, D., & Luhanga, U. (2016). Teacher assessment literacy: A review of international standards and measures. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 28(3), pp. 251–272. <https://doi.org/10.1007/s11092-015-9233-6>

DeLuca, C., Willis, J., Cowie, B., Harrison, C., Coombs, A., Gibson, A. & Trask, S. (2019) Policies, Programs, and Practices: Exploring the Complex Dynamics of Assessment Education in Teacher Education. Across Four Countries. *Frontiers in Education*, 4(132). <https://doi.org/10.3389/educ.2019.00132>

Gotch, C. M. & French, B. F. (2014). A systematic review of assessment literacy measures. *Educational Measurement: Issues and Practice*, 33(2), 14–18. <https://doi.org/10.1111/emip.12030>

Hill, M. F., Ell, F., Grudnoff, L., Haigh, M., Cochran-Smith, M., Chang, W.-C. & Ludlow, L. (2017). Assessment for equity: learning how to use evidence to scaffold learning and improve teaching. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 24(2), pp. 185–204. <https://doi.org/10.1080/0969594X.2016.1253541>

Koyantayeva, M. (2019). Formative assessment in higher education: use of online apps and learning platform. *Journal of Educational Sciences*, 4(61), 74–84. <https://doi.org/10.26577/JES.2019.v61.i4.09>.

Lekwa A. J., Reddy L. A. & Shernoff E. S. (2020). The magnitude and precision of estimates of change in formative teacher assessment. *School Psychology*, 35(2), 137–145. <https://doi.org/10.1037/spq0000355>

Livingston, K., & Hutchinson, C. (2017). Developing teachers' capacities in assessment through career-long professional learning. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 24(2), pp. 290–307. <https://doi.org/10.1080/0969594X.2016.1223016>

Looney, A., Cumming, J., van Der Kleij, F., Harris, K. (2018). Reconceptualising the role of teachers as assessors: teacher assessment identity. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*. 25(5), 442–467. <https://doi.org/10.1080/0969594X.2016.1268090>

Maclellan, E. (2004). Initial knowledge states about assessment: Novice teachers' conceptualizations. *Teaching and Teacher Education*, 20, 523–535. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2004.04.008>

McMunn, N., McColskey, W., & Butler, S. (2004). Building teacher capacity in classroom assessment to improve student learning. *International Journal of Educational Policy, Research and Practice*, 4(4), pp. 25–48. <https://www.researchgate.net/publication/251817047>

Panfilova L.G. (2016). Organizatsiya povysheniya kvalifikatsii pedagogov s ispol'zovaniyem produktivnykh modeley [Organization of in-service teacher training with the use of productive models]. *Chelovek i obrazovaniye*, 4 (49), 83–86. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=32655187> (In Russian)

Pastore, S., Andrade, H. (2019). Teacher assessment literacy: A three-dimensional model. *Teaching and Teacher Education*, 84, 128–138. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2019.05.003>

Popham, W. J. (2009). Assessment literacy for teachers: Faddish or fundamental? *Theory into Practice*, 48(1), pp. 4–11. <https://doi.org/10.1080/00405840802577536>

Popham, W. J. (2011). Assessment literacy overlooked: A teacher educator's confession. *The Teacher Educator*, 46(4), 265–273. <https://doi.org/10.1080/08878730.2011.605048>

Poth, C. (2013). What assessment knowledge and skills do initial teacher education programs address? A Western Canadian perspective. *Alberta Journal of Educational Research*, 58(4), 634–656. <https://www.researchgate.net/publication/288434489>

Prilozheniye k prikazu Predsedatelya Pravleniya Natsional'noy palaty predprinimateley Respubliki Kazakhstan «Atameken» № 133 ot 8 iyunya 2017 goda. (2017). Professional'nyy standart «Pedagog» [Appendix to the order of the Chairman of the Board of the National Chamber of Entrepreneurs of the Republic of Kazakhstan “Atameken” No. 133 dated June 8, 2017. Professional standard «Teacher»]. <https://atameken.kz/uploads/content/files/ПЦ%20Педагог.pdf> (In Russian)

Randel, B., Apthorp, H., Beesley, A. D., Clark, T. F., Wang X. (2016). Impacts of professional development in classroom assessment on teacher and student outcomes. *The Journal of Educational Research*, 109(5), 491–502. <https://doi.org/10.1080/00220671.2014.992581>

Schneider, C., & Bodensohn, R. (2017). Student teachers' appraisal of the importance of assessment in teacher education and self-reports on the development of assessment competence. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 24(2), 127–146. <https://doi.org/10.1080/0969594X.2017.1293002>

Shmigirilova, I.B., Rvanova, A.S., Tadzhitov, A.A. (2020). Pedagogicheskaya masterskaya kak forma razvitiya otsenочноy kompetentnosti uchitelya matematiki [Pedagogical workshop as a form of development of estimated competence of a mathematics teacher]. *Modern Problems of Science and Education*, 6, 87. <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=30408> (In Russian)

Vladimirova, L. M. (2020). Razvitiye otsenочноy kompetentnosti kak pedagogicheskaya problema [Development of teacher assessment competence as a pedagogical problem]. *Science and School*, 3, C. 93–98. <https://doi.org/10.31862/1819-463X-2020-3-93-99> (In Russian)

Webb, M., Gibson, D., Forkosh, Baruch A. (2013). Challenges for information technology supporting educational assessment. *Journal of Computer Assisted Learning*, 29(5), 451–462. <https://doi.org/10.1111/jcal.12033>

Xu, Y., & Brown, G. T. L. (2016). Teacher assessment literacy in practice: A reconceptualization. *Teaching and Teacher Education*, 58(1), 149–162. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2016.05.010>